

Oponentský posudek diplomové práce

Název diplomové práce: Přímé zahraniční investice v ČR a jejich regionální diferenciaci

Autor: Petra Zumrová

Přímé zahraniční investice (PZI) byly až do nedávné doby považovány za klíčový faktor rozvoje národní ekonomiky i hospodářství jednotlivých regionů. Jejich nekritické chápání možná vyplývalo z faktu, jak málo pozornosti věnovala odborná veřejnost jejich zkoumání. Skutečně kritických, nikoliv odsuzujících, prací vzniklo v ČR velmi málo, přičemž problematika PZI zůstala především doménou ekonomů, přestože vliv PZI měl a má výraznou regionální, územní dimenzi.

Geografických prací zabývajících se PZI zatím vzniklo v ČR poměrně málo. Je překvapující, že tato problematika zůstává poněkud opomíjena i tématy diplomových prací, přestože v současné době nastává problém přijít s původním a přínosným tématem. Zejména problematika hodnocení PZI v konkrétních regionech dosud zůstává polem neoraným. Proto lze jen uvítat předloženou diplomovou práci Petry Zumrové, jejímž tématem jsou PZI v ČR a jejich regionální diferenciaci se zvláštním zřetelem k Pardubickému kraji.

Předložená diplomová práce má dnes již standardní strukturu. Kromě úvodu a závěru je strukturována do 3 částí. V úvodu, po vymezení sledované problematiky, autorka přechází k stanovení cíle práce, hypotéz a výzkumných otázek. Je zarážející, že v úvodu není uveden hlavní cíl práce, ale přímo 3 cíle. Základní cíl práce je uveden až v celkovém závěru. Ze zmíněných 3 cílů první cíl, totiž orientaci v teoretických poznacích, považuji za nadbytečný. Je zcela samozřejmé, že se při analýze regionální diferenciaci PZI a jejich vlivu v Pardubickém kraji autorka seznámí s teoretickými koncepty a literaturou věnující se dané problematice. Studium teorií a literatury však obvykle nebývá cílem práce, ale prostředkem, určitým interpretačním a argumentačním rámcem k vlastní analýze. Ostatní dva cíle jsou dle mého názoru relevantní tématu práce. V návaznosti na stanovené cíle si autorka položila 4 hypotézy, přičemž první je velmi obecná a zcela samozřejmá. Z hypotéz vyplývají 4 výzkumné otázky. Je škoda, že stanovené hypotézy a výzkumné otázky nejsou blíže konkretizovány ve vztahu k Pardubickému kraji, přestože ve vlastní empirické části jsou na ně zřejmé, i když nevyřčené odkazy.

Po úvodu práce následuje teoretická část, v níž se autorka věnuje vymezení PZI a teoretickým přístupům, na jejichž základě shrnuje pozitivní a negativní vlivy PZI na hostitelskou ekonomiku a zabývá se vývojem investičního prostředí v ČR. V úvodu této části uvádí metodiku práce a zdroje dat. Ke zdrojům dat si dovoluji malou připomínku. Mezi institucemi, jejichž data autorka využívá v empirické části, uvádí i společnost Newton Holding. Myslím si, že zařazení této společnosti není vhodné, protože se nejedná o společnost poskytující nějaká data, která by mohla být využita v analytické (empirické) části, ale poskytuje jen různé analýzy. Naopak mezi institucemi poskytujícími statistická data postrádám UNCTAD, přestože její data autorka využívá. Ačkoliv je kapitola nazvána Metodika práce a zdroje dat, o použité metodice se toho čtenář mnoho nedozví, např. zcela zamlčeno zůstalo dotazníkové šetření.

V kapitole věnované teoretickým východiskům pro studium PZI autorka uvádí celou řadu různých přístupů, které se často v souvislosti s PZI ani neuvádějí. S teoretickými koncepty jde historicky tak daleko, že začíná od Adama, tedy Adama Smithe. Některé teoretické koncepty jsou však uvedeny pouze okrajově či nejsou dotaženy do konce. Příkladem je nedopracovaná zmínka o Dunningově OLI teorému.

V části transformace investičního prostředí ČR autorka uvádí dvě hlavní etapy dle vymezení V. Petříčka. Toto vymezení je dále použito i v empirické části. Myslím si, že toto vymezení je velmi hrubé, protože nepostihuje změny vyvolané přístupem různých vlád a vstupem do EU. Dle mého názoru by bylo vhodnější použít členění stanovené prof. Pavlínkem, které jsem převzal a mírně modifikoval ve své disertační práci.

V závěru této části autorka zmiňuje systém investičních pobídek. Uvádí pouze základní charakteristiku programu investičních podmínek, zcela opomíjí genezi celého systému a neuvádí rozdělení a zaměření jednotlivých programů investičních pobídek - na podporu zpracovatelského průmyslu, na podporu tvorby pracovních míst a na podporu technologických center a center strategických služeb.

V druhé části se autorka věnuje vývoji PZI ve světě a ČR. Hodnotí příliv PZI do ČR, jejich odvětvovou a teritoriální strukturu. Tato část je zpracována velmi popisně a nic nového, vlastního nepřináší. Dovoluji si mít připomínky ke grafům č. 3 a 4, které autorka převzala z publikace World Investment Report 2006. Domnívám se, že by bylo vhodnější použít vlastní grafy, zvláště když uvedená publikace obsahuje rozsáhlou statistickou přílohu uvádějící data, z nichž by bylo možné grafy vytvořit.

Třetí, hlavní část diplomové práce se zaměřuje na regionální diferenciaci PZI. Sleduje změny v lokalizaci PZI v jednotlivých letech, diskutuje lokalizační faktory a v závěru se soustředí na PZI v Pardubickém kraji. V případové studii Pardubického kraje autorka nejprve hodnotí změny v průmyslu, posléze přechází k hodnocení PZI a vlivu lokalizačních faktorů, aby v závěru s využitím dotazníkového šetření zjistila jejich význam na lokalizační rozhodnutí zahraničních investorů. K této části si dovoluji mít 3 formální připomínky. Na str. 62 je uveden převzatý obrázek, který byl vytvořen jako podkladový materiál k Atlasu krajiny. Domnívám se, že by opět bylo vhodnější použít vlastní obrázek, zvláště, když byl převzatý kartogram/kartodiagram vytvořen s využitím volně dostupných dat. Název kapitoly 14.1 se mi nezdá výstižný vzhledem k jejímu obsahu. Domnívám se, že vhodnější by byl např. název Lokalizační faktory a jejich vliv na regionální diferenciaci PZI. Na str. 82 jsou uvedeny čísla o počtu nezaměstnaných, avšak není uveden rok, ke kterému se vztahují.

Velice oceňuji snahu provést dotazníkové šetření mezi zahraničními investory v Pardubickém kraji. Zaměření dotazníku odpovídá výzkumným otázkám. Výsledky dotazníkového šetření jsou však ovlivněny nízkou návratností dotazníků. To však není chybou autorky, ale je to výsledkem nízké ochoty či kompetencí vedoucích pracovníků zahraničních firem.

Samotný závěr diplomové práce je oproti celé práci zpracován velmi kvalitně. Autorka se v něm vhodným způsobem vyjadřuje k jednotlivým hypotézám a nakonec se zamýšlí nad

výzkumnou otázkou, zdali příliv PZI odpovídal strukturálně, kvalitativně a regionálně charakteru ČR.

Rozsah diplomové práce činní 122 stran, z nichž 89 tvoří samotný text a 11 stran zabírají přílohy. V diplomové práci je celkem 29 grafů, 9 tabulek a 2 obrázky. Kvalitu předložené diplomové práce snižuje jejich nejednotný formát. U některých grafů současně není zřejmé, jedná-li se o grafy vlastní či převzaté.

V seznamu literatury autorka uvádí 86 pramenů a 10 odkazů na internetové stránky. Některé prameny uvedené v seznamu literatury však nejsou uvedeny v samotném textu. Jedná se zejména o diplomové práce P. Žížalové a P. Kousalové, na jejichž myšlenky mohla autorka navázat jak v teoretické, tak také ve 3. části. V textu také není odkaz na disertační práci J. Spilkové, přestože její závěry mohly autorce pomoci při interpretaci regionální diferenciací PZI či při sestavování dotazníku. Odkazy na internetové stránky nejsou dostatečné. U tabulek a grafů autorka uvádí jen název příslušné instituce, aniž by specifikovala konkrétní ročenku a rok vydání. Odkazy na internetové stránky by měly být konkrétní a směřovat přímo k použitým zdrojům.

I přes uvedené nedostatky považuji předloženou diplomovou práci za přínosnou. Její hlavní přínos spočívá ve studiu PZI v konkrétním regionu a v provedeném dotazníkovém šetření.

Na základě provedeného posudku doporučuji předloženou diplomovou práci Petry Zumrové k obhajobě.

Vladislav Čadil

V Praze dne 18.9.2009